ROK XII

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

№ 16

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 15 SIERPNIA 1937 ROKU

STATYSTYKA PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Jak co roku, wydany został nakładem Głównego Urzędu Statystycznego Rzeczypospolitej Polskiej „Mały Rocznik Statystyczny" obejmujący statystykę za r. 1936. Tegoroczne wydawnictwo jest obszerniejsze od poprzedniego, obejmując 432 strony druku, co zwłaszcza w porównaniu z niespełna 200 stronicowym Rocznikiem r. 1930 stanowi znakomity postęp. Rocznik zaopatrzony jest w liczne tablice, wykresy i mapy, ułatwiające czytanie opublikowanych danych statystycznych.

Obfity i wszechstronny materiał, zebrany w Roczniku, oświetla z najrozmaitszych punktów widzenia, często również w skali międzynarodowej, polską rzeczywistość. Stanowi też cenne źródło wiadomości, potrzebnych każdemu, kto pragnie się zorientować w polskich stosunkach gospodarczych, geograficznych, oświatowych, społecznych i innych, dostępnych statystyce. Oczywiście, niepodobna snuć wniosków ekonomicznych wyłącznie tylko na podstawie danych, ogłoszonych w Roczniku, choć stanowi on niewątpliwie niezastąpiony podręcznik informacyjny.

W świetle danych, opublikowanych w tegorocznym wydawnictwie, charakterystyka polskiego przemysłu chemicznego może być ujęta w następujących liczbach:

Liczba zakładów przemysłu chemicznego (bez zakładów VIII kategorii) wynosiła w r. 1935 — 957 zakładów, przewyższając 892 zakłady, czynne w r. 1934. Ilość zatrudnionych robotników w tych samych okresach czasu wynosiła 44.043 w r. 1935 i 43.379 w r. 1934; ilość zatrudnionych pracowników umysłowych — 7.790 i 7.349, ilość przepracowanych robotniko-dni — 13.327 tys. i 13.209 tys. Wypłaty robocizny brutto — 77.453 tys. zł. i 79.263 tys. zł.

Podana jest też produkcja ważniejszych artykułów przemysłowych, spośród których niżej drukujemy niektóre dane w zakresie przemysłu chemicznego.

Liczby te różnią się w nieznacznym stopniu od danych, publikowanych przez nas w dorocznych sprawozdaniach Związku Przemysłu Chemicznego. Przyczyna leży oczywiście w tym, że Główny Urząd Statystyczny operuje danymi, opartymi na kwestionariuszach wszystkich przedsiębiorstw przemysłowych; Związek natomiast, ogłaszając liczby produkcji za każdy rok poprzedni już w pierwszych miesiącach roku następnego, operuje danymi przybliżonymi.

	1929	1935	1936
	w tysiącach ton		
Koks	2.123	1 562	1.569
Benzol oczyszczony	14	16	16
Barwniki	0,9	1,9	1,8
Jedwab sztuczny	2,7	5,4	5,1
Siarczan amonu	54	61	59
Azotan amonu	5,6	2,7	3
Azotniak	163	32	29
Superfosfat	304	68	106
Kwas siarkowy 50°Bé	373	179	215
Soda amoniakalna	100	60	70
Mydła	39,2	51,1	56,4
Biel cynkowa	6,9	10	11,4
Lakiery	2,1	2	.

Ale w komentarzu do cytowanej powyżej statystyki mieszczą się (zapewne przez niedopatrzenie) pewne błędy. Mianowicie produkcja mydła, zgodnie z podanym przez G.U.S. wyjaśnieniem, wykazana jest bez wytwórczości zakładów VIII kategorii, które jakoby „nie odgrywają roli lub też odgrywają bardzo nieznaczną w produkcji". Tak nie jest, a nawet — według posiadanych przez nas informacji — właśnie statystyka produkcji mydła G.U.S. obejmuje również fabryki VIII kategorii.

Cennym uzupełnieniem statystyki polskiej produkcji chemicznej są dane, dotyczące produkcji światowej. Następujące liczby podane są w Małym Roczniku Statystycznym w zakresie artykułów chemicznych:

	1934	1935
	w tysiącach ton	
Związki azotowe przeliczone na azot związany	1.792	2.041
Siarczan amonu	4.139	4.544
Azotniak	1.034	1.257
Superfosfaty	12.860	13.236
Fosforyty	10.359	11.676
Sole potasowe w przel. na K_2O	2.120	2.522
Jedwab sztuczny	361,9	462

Ponadto, Rocznik podaje wytwórczość ważniejszych producentów świata następujących artykułów chemicznych: kwas siarkowy, siarczan amonu, azotniak, saletra wapniowa, saletra sodowa, superfosfaty, fosforyty, sole potasowe, jedwab sztuczny, celuloza, spirytus.

Już z tej garści wskazanych przez nas liczb wynika, że istotnie Mały Rocznik Statystyczny jest interesującym wydawnictwem. Niska cena, wynosząca 1 zł. za egzemplarz, powinna zachęcić do nabywania i korzystania z tej pracy Głównego Urzędu Statystycznego.

NOWE DZIAŁY PRODUKCJI

Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu donosi nam, że obok wytwarzanej i sprzedawanej dotychczas soli glauberskiej krystalicznej, przystąpiła do produkcji i sprzedaży odwodnionego kalcynowanego siarczanu sodu, przeznaczonego zarówno na potrzeby rynku wewnętrznego, jak na eksport.

Przemysł Chemiczny „Boruta" Sp. Akc. w Zgierzu donosi nam, że podjęła fabrykację kwasu litolowego (chlorotoluidynosulfonowego 2. 1. 5. 4.) w ilościach, pokrywających wewnętrzne zapotrzebowanie rynku polskiego.

W ten sposób gama wytwarzanych w kraju półproduktów organicznych poszerza się o następny z kolei artykuł, co jest pozytywnym zjawiskiem w zakresie uzupełniania ogniw naszej produkcji syntetyczno-organicznej.

Firma „Fungos" w Warszawie, ul. Nowogrodzka 49, zawiadamia nas, że przystąpiła do produkcji preparatów chemicznych, służących do zabezpieczenia drewna użytkowego od niszczących czynników biologicznych, fizycznych i chemicznych. Produkcja prowadzona jest we własnym zakresie, na podstawie oryginalnych patentów w oparciu o surowce wyrabiane w kraju.

IV ZJAZD CHEMIKÓW POLSKICH

Polskie Towarzystwo Chemiczne przystąpiło do organizacji IV Zjazdu Chemików Polskich, który odbędzie się w Wilnie, w czerwcu r. 1938.

Poprzednie Zjazdy Chemików Polskich miały miejsce: I w Warszawie, II w Poznaniu i III we Lwowie. Celem zjazdów jest przejrzenie dorobku polskiego w zakresie chemii czystej i stosowanej oraz nauczania chemii w przeciągu lat, ubiegłych od poprzedniego Zjazdu.

Przyszłoroczny Zjazd Chemików Polskich połączony będzie z uroczystym obchodem setnej rocznicy śmierci znakomitego uczonego polskiego, Jędrzeja Śniadeckiego, który podłożył podwaliny pod polskie słownictwo chemiczne.

Poprzednie Zjazdy cechowały się znaczną ilością zgłoszonych referatów, znamionujących duży dorobek naukowy. Tymbardziej przeto Zjazd r. 1938 — mający szczególnie doniosłe znaczenie i zapowiadający się ilościowo bardzo liczebnie — powinien dać obfity plon przyczynków i badań w dziedzinie chemii teoretycznej lub technicznej.

Wprawdzie w roku bieżącym odbyły się już dwa zjazdy, obejmujące tematami zagadnienia chemiczne: I Zjazd Inżynierów Chemików oraz Zjazd Lekarzy i Przyrodników. Ponadto, we wrześniu r. b. ma się odbyć Pierwszy Polski Kongres Inżynierów, gdzie również omawiane będą sprawy technologiczno-chemiczne. Należy jednak sądzić, że pomimo wyraźnej inflacji zjazdów chemicznych w roku bieżącym, IV Zjazd Chemików Polskich przyniesie interesujące i ciekawe komunikaty i odczyty.

Referaty należy zgłaszać do Głównego Komitetu Wykonawczego IV Zjazdu Chemików Polskich (Warszawa, Politechnika, Polna 3, Polskie Towarzystwo Chemiczne); termin zgłaszania referatów i nadsyłania krótkich streszczeń wyznaczony został do dn. 1 lutego 1938.

INFORMACJE EKSPORTOWE

Wartość wywozu produktów chemicznych w pierwszym półroczu roku bieżącego wyniosła 25.333 tys. zł. W porównaniu z wartością wywozu w I półroczu roku ubiegłego (19.397 tys zł.) — eksport wzrósł o 5.936 tys. zł., co stanowi około 31%.

Wzrost wartości wywozu, po dokładniejszej analizie, należy przede wszystkim przypisać wzrostowi ilości wymienionych towarów, w mniejszej mierze wzrostowi cen.

Szczególnie wzrósł wywóz: smół węglowych, benzolu, fenolu, siarczanu amonu, karbidu, naftalinu, wapna bielącego, bieli cynkowej, środków zapalczych, superfosfatów, ceraty. Zmniejszeniu uległ wywóz olejów smołowych, siarczanu miedzi, soli potasowych, saletry, azotniaku, żelazochromu.

Wydatniejszą zwyżkę cen eksportowych wykazują makuchy.

W nomenklaturze eksportowej ponownie zjawiają się, niewywożone w r. 1936: kwaśny węglan sodu, alkohol metylowy, bakelit; szereg drobniejszych pozycyj wykazuje ożywiony wzrost.

Dnia 16 lipca r. b. podpisany został w Angorze układ kontyngentowy polsko-turecki, ustalający roczne kontyngenty wywozowe. Należności z tytułu wymiany towarowej będą dokonywa w drodze rozrachunku.

W związku z powiększającym się obrotem towarowym Polski z Afryką Zachodnią, Państwowy Instytut Eksportowy informuje, że regularne linie towarowe z Liverpoolu, Londynu, Hamburga, Marsylii i Genui do portów Złotego Wybrzeża obsługiwane są przez okręty następujących towarzystw: Elder Dempser Lines, Ltd., Unites Africa Co Ltd., Woerman Line, Chargeurs Reunis i Navigatione Libera Triestina.

Zwracamy uwagę na następujące raporty, opublikowane w Nr 22 „Informatora Eksportowego":

Afryka Zachodnia — Możliwości wymiany towarowej.

Austria — Projekty złagodzenia reglamentacji dewizowej.

Szwajcaria — Widoki zbytu oleiny polskiej.

KRONIKA

Związek Przemysłu Chemicznego dysponuje pewną ilością ofert chemików z wykształceniem politechnicznym i uniwersyteckim, poszukujących zatrudnienia w przemyśle. Kandydatami są przeważnie inżynierowie, którzy niedawno ukończyli wyższe studia. Zwracamy uwagę zrzeszonych fabryk chemicznych na możliwość korzystania ze złożonych w Związku ofert.

Archiwum fotograficzne Związku Przemysłu Chemicznego od szeregu lat gromadzi fotografie polskich fabryk chemicznych. Fotografie te są doskonałym materiałem propagandowym, służąc nie tylko do ilustracji ogłaszanych przez Związek w prasie polskiej i zagranicznej artykułów, lecz również dostarczane są często na prośbę rozmaitych nakładców polskich lub zagranicznych, którzy pragną ożywić wydawane przez nich publikacje. Tak np. przed niedawnym czasem dostarczyliśmy na żądanie czynników rządowych kilka fotografii do wydawanego w Stanach Zjednoczonych A. P. podręcznika geografii gospodarczej. Podobnych życzeń mamy dość dużo, a zadośćuczynienie im jest najzupełniej niezbędne.

Tymczasem zbiór fotografii Związku ulega wyczerpaniu, ponadto zaś konieczne jest stałe aktualizowanie przechowywanych przez nas zdjęć. Dlatego też prosimy wszystkie zrzeszone fabryki chemiczne o stałe dostarczanie nam fotografii fabrycznych (w szczególności wnętrz i ciekawszej aparatury) — nadających się do reprodukcji, a więc nie stanowiących tajemnicy. Fotografie powinny być dostarczane w formie odbitek na czarnym błyszczącym papierze, formatu nie mniejszego niż 10 × 14.

Zarząd Miejski w m. st. Warszawie rejestruje oferentów, którzy pragną zajmować się dostawami dla wszystkich wydziałów i przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego. Rejestrowanie oferentów odbywa się na podstawie wypełnienia przez zainteresowane firmy arkusza ankiety, którą wydaje Sekcja Koordynacji Zakupów Wydz. Spraw Ogólnych Zarządu Miejskiego (Warszawa, Senatorska 12).

Zwracamy uwagę interesujących się zagadnieniami wystawowymi na ciekawą broszurę, pióra Inż. K. Jackowskiego, Dyrektora Muzeum Techniki i Przemysłu w Warszawie p. t. „Na marginesie wystawy międzynarodowej w Paryżu". Broszura ta obejmuje krytyczny pogląd na dydaktykę wystawową, a szczególną uwagę poświęca eksponatom Muzeum Techniki i Przemysłu w ramach Pawilonu Polskiego w Paryżu.

Wydana przez Związek publikacja „Wytwórczość Chemiczna w Polsce" cieszy się dużym powodzeniem. Stwierdzić wskutek tego już obecnie można, że wydawnictwo to wypełnia lukę w publicystyce informacyjno-przemysłowej. Niewątpliwie do powodzenia książki przyczynia się bardzo niska jej cena, wynosząca zł. 3 za egzemplarz. Cena ta pokrywa zresztą w bardzo nieznacznym tylko stopniu efektywne koszty, jakie poniósł Związek Przemysłu Chemicznego.

Przypominamy, że skład główny „Wytwórczości Chemicznej w Polsce" mieści się w drukarni L. Bogusławskiego, Warszawa, Śtokrzyska 11.

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. Nr 59 z dn. 6 sierpnia r. b. ogłoszona została pod poz. 464 ustawa z dnia 1 lipca 1937 o zapewnieniu pracy i o zaopatrzeniu uczestników walk o niepodległość Państwa Polskiego.

Zgodnie z przepisami ustawy, każde przedsiębiorstwo i zakład pracy obowiązane jest zatrudniać na każdych 33 pracowników conajmniej 1 osobę spośród skierowanych przez właściwe instytucje pośrednictwa pracy osób, odznaczonych Krzyżem lub Medalem Niepodległości, albo takich, które w odpowiednim trybie udowodnią czynny udział w walkach o niepodległość.

Osobom takim, już zatrudnionym, wypowiedzieć można umowę o pracę tylko z ważnych przyczyn.

W Dz. Ust. Nr 59 z dn. 6 sierpnia r. b. ogłoszone zostały pod poz. 465 i 466 rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 17 lipca 1937 o cenach i opłacie monopolowej spirytusu na cele niekonsumcyjne.

Aktualne obecnie ceny spirytusu są następujące:

Do wyrobu galenowych środków leczniczych, specyfików farmaceutycznych — cena zł. 7,50 za litr spirytusu 100%-wego; opłata monopolowa (mieszcząca się w cenie spirytusu) — zł. 5,60;

Do wyrobu artykułów perfumeryjno-kosmetycznych — cena zł. 5, opłata monopolowa — zł. 3,10;

Do wyrobu octu — cena zł.1,20, opłata monopolowa — zł. 0,55;

Do wszystkich innych celów przemysłowych — cena zł. 0,70.

Rozporządzenie weszło w życie dn. 7 sierpnia r. b.

W Dz. Ust. Nr 59 z dn. 6 sierpnia r. b. ogłoszone zostało pod poz. 467 rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 22 lipca 1937 o zniżkach celnych.

Rozporządzenie to uzupełnia obowiązujące dotychczas ulgi celne przez wprowadzenie następujących:

Kazeina (poz. 129 p. 5 tar. celn.) za zezwol. Min. Skarbu opłaca 40% cła normalnego.

Antracen surowy (poz. 194 p. 1 tar. celn.) za zezwol. Min. Skarbu opłaca 10% cła normalnego.

Ponadto, rozporządzenie powyższe pogłębia zniżkę celną na niewyrabiane w kraju maszyny i aparaty, które za zezwoleniem Min. Skarbu opłacają cło w wysokości 20% stawek normalnych, zamiast dotychczasowych 35% stawek normalnych.

CENY NIEKTÓRYCH ARTYKUŁÓW CHEMICZNYCH W/G NOTOWAŃ FIRMY EDWARD GRONIOWSKI W WARSZAWIE, Srebrna 16.

	Cena w zł. za 1 kg.
Aceton	3.45
Ałun chromowy	0.82
Ałun krystaliczny	0.55
Antychlor krystaliczny	0.41
Biel cynkowa	0.85
Biel ołowiana	1.60
Boraks krystal.	0.90
Cerezyna biała II gat.	1.80
Cerezyna żółta	1.70
Chlorek magnezu	0.29
Chlorek baru	0.70
Chlorek cynku 98/100%	1.20
Chlorek wapna	0.40
Chlorek wapnia	0.28
Dwuchromian potasu	1.90
Dwuchromian sodu	1.65
Degras orygin. Stadlera Moelon I	1.35
Dekstryna biała	0.67
* Esencja octowa 80%	2.70
Emetyk	6.50
* Formalina 40%	1.70
Fosforan sodowy 3[1] zasadowy	0.90
Fenol krystal.	3.10
Fluorek sodu	2.—
Glukoza nieskażona	0.70
Kaolina	0.14
Kreda zwykła szlamowana	0.08
Kreda ch. cz.	0.55
Kalafonia krajowa	0.72
Kalafonia amerykańska „Hercules" N. jasna	1.40
* Kwas octowy 30% techn.	1.—
Kwas mrówkowy	2.35
Kwas mlekowy 50%	1.40
Kwas mlekowy 80%	2.40
* Kwas fosforowy chem. czysty	3.—
* Kwas fosforowy techniczny	2.40
Kremotartar	2.60
Kwas cytrynowy	4.60
* Kwas solny techn.	0.15
Kwas winowy kryst.	4.60
Litopon 30%	0.85
Minia ołowiana 99/100%	1.35
Minia żelazna	0.40
Nadboran sodowy	4.—
Nadmanganian potasu	3.50
Naftalin	0.72
Nigrozyna wodna	7.—
Nigrozyna tłuszczowa	12.—
Olej rycynowy techniczny	1.80
Olej kostny	4.50
Olej turecki 50%	0.85
Olej turecki 80%	1.40
Oropon (bejca dla skór) niem.	1.50
Octan sodu	1.—
Ozokeryt czarny	2.—
Ozokeryt bielony	4.25
Parafina w taflach	1.15
Woda utleniona 30%	3.20
Siarka	0.35
Siarczan glinu	0.24
Siarczan żelaza	0.18
Sól szczawikowa	1.42
Sól glauberska kryst.	0.10
Sól gorzka	0.22
Sadze angielskie	1.30
Tłuszcz z wełny jasny	1.15
Tłuszcz z wełny ciemny	0.75

Ceny powyższe są cenami hurtowymi i należy rozumieć je za 1 kg loco skład Warszawa, wraz z opakowaniem; ceny za produkty oznaczone gwiazdką należy rozumieć — bez opakowania.

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Barwniki i półprodukty organiczne:
„PRZEMYSŁ CHEMICZNY, BORUTA Sp. Akc.". Łódź tel. 195-96 195-97; Warszawa, Piusa XI. 3 m. 8, tel. 8-38-78.
„WOLA KRZYSZTOPORSKA" Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.
ZAKŁADY CHEMICZNE W WINNICY, S. A. Winnica, poczta Henryków k/Warszawy, tel. I-a podm. 17. Biuro sprzedaży: Inż. Oskar Gross. Łódź, Gdańska 81, tel. 186-12.

Chlorek wapna bielący:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 6, tel. 634-94.

Chlorek wapnia ($CaCl_2$):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE". Warszawa, Czackiego 14, tel. 5-91-24.

Dwuchromian potasu i dwuchromian sodu, sól glauberska kalc:
Tow. Fabryk Portl. Cem. „WYSOKA" Sp. Akc. Warszawa, Mazowiecka Nr. 7, fabryka w Wrzosowej, p-ta Częstochowa 4. Wyłączna sprzedaż: D/H. Maurycy Luxemburg. Warszawa, Senatorska 28/30, tel. 6 00 19.

Farmaceutyczne przetwory:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.
„Fr. KARPIŃSKI Spółka Akcyjna", Warszawa. Wolność 9, tel. 11-06-00.

Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 584-30.
Przem. Tłuszcz. „SCHICHT-LEVER" Sp. Akc., Warszawa, Nowy Zjazd 1, telefony 605-77, 605-99.

Gumowe artykuły techniczne:
Sp. Akc. „WOLBROM", Warszawa, Leszno 15, tel. 11.06-81,
Zakł. Kauczukowe „PIASTÓW" Sp. Akc., Warszawa. Złota 35, tel. 533-49

Jedwab sztuczny:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.
FABRYKA PRZĘDZY I TKANIN SZTUCZNYCH „CHODAKÓW", Sp. Akc., poczta Sochaczew. Tel. Sochaczew 81.

Karbid:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 6, tel. 634-94.

Klej kostny i skórny:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 584-30.

Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 591-24.

Oleina zwierzęca:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 5.84-30.

Siarczek węgla:
Sp. Akc. TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

Słomka i włosie wiskozowe:
Sp. Akc. TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

Soda amoniakalna, krystaliczna i kaustyczna:
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 591-24.

Soda kaustyczna:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 6, tel. 634-94.

Sól glauberska krystaliczna oraz kalcynowana, odwodniona:
„TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 8-75-39.

Stearyna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa Mazowiecka 7. tel. 584-30.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 510-14.

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej — Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI

Druk L. Bogusławskiego i S-ki, Świętokrzyska 11.